Kuru Temizleme Sistemiyle Yapılan Temizliğin Hükmü – 1

Gökten tertemiz su indiren Allah Teâlâ'ya sonsuz hamd, söz ve fiiliyle bizlere temizliğin kemalini öğreten Hazreti Muhammed Mustafa (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'ya ve al ve ashabına salât ve selam olsun.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

لاَ تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ

"Orada öyle erler vardır ki, onlar iyice temizlenmeyi severler. Allah da çokça temizlenenleri sever"[1]

عَنْ جُرَيٍّ النَّهْدِيِّ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ قَالَ قِال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطُّهُورُ نِصْفُ الإِيمَانِ

Curey en-Nehdî'nin **Beni Süleym** kabilesine mensup olan birinden yaptığı rivayete göre Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: **Temizlik imanın yarısıdır.**[2]

عَنْ عَلِيٍّ رضى الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِفْتَاحُ الصَّلاَةِ الطُّهُورُ

Hz. Ali (Allah Ondan Razı Olsun)'den rivayet edilen bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: Namazın anahtarı temizliktir.[3]

Bu ve emsali ayet ve hadis-i şeriflerden de anlaşılacağı üzere dinimiz taharete/temizliye büyük önem atfetmiştir. Akıl ve baliğ her Müslümana, namazdan önce, hadesten (abdest veya boy abdesti dediğimiz manevi pislikten temizlik) ve necasetten (beden, elbise ve namaz kılınacak mekânın dinen pis sayılan şeylerden) temizliği şart koşmuştur. Dinin direği olan namazı, bu iki temizlik yapılmadan geçerli saymamıştır.

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler beraberinde temizlik alanında da bir takım yenilikleri getirmiştir. Kuru temizleme sistemiyle yapılan temizlik de bu yeniliklerden biridir. Durum böyle olunca bu sistemle yapılan temizlik dinen temizlik midir, bu şekilde temizlenen elbiseyle namaz kılınabilir mi? suâllerine cevap arama ihtiyacı doğmuştur.

Makalemizde öncelikle; kuru temizlemenin ne olduğu, tarihi seyri ve nasıl uygulandığından bahsedeceğiz. Daha sonradan gücümüz nispetince bu temizliğin

fıkhî değerlendirilmesini yapacağız. Muvaffakiyet Allah'tandır.

Yaptığımız araştırmaya göre bu sistemle yapılan temizliğe her he kadar kuru temizleme dense de hakikatte bu temizleme işleminde sıvı kullanılmaktadır. Fakat su değil de farklı sıvılar kullanıldığı göz önüne alındığından kuru temizleme diye anılmıştır.

Kuru temizleme; ilk olarak benzin, gazyağı emsali yanıcı maddelerle yapılan tehlikeli bir işlem olduğundan pek ilgi görmemiş, 1930'larda **perkloholoroethylene**/yanıcı olmayan solvent kullanıldıktan sonra tehlikeli olmaktan çıkmış ve dünyada itibar gören bir sektör haline gelmiştir.

Kuru temizleme sisteminin ilk doğuşu hakkında farklı şeyler söylense de petrol içerikli bir sıvının makine yağı bulaşmış bir elbisenin üzerine dökülüp buharlaşması sonucu lekenin giderilmesi bu sektörün doğuşuna etken olduğu ağırlık kazanmıştır. Araştırmacıların ifadelerine göre ilk kuru temizleme 1840'da Paris'te açılmış ve ardından diğer bölgelere yayılmıştır.

Sistemin Uygulanışı

Kuru temizleme makinesi, hem yıkama hem de kurutma işini yapar. Şöyle ki; giysiler sepet veya tambur diye adlandırılan yıkama bölmesine, perk denilen çözücü ise yıkama bölmesini çevreleyen dış bölmeye konur. Yıkama esnasında, tambur diye adlandırılan bölüme yaklaşık 1/3 miktarında çözücü doldurulur ve bu bölüm dönerek çamaşırları altüst eder. İlk temizleme işlemi bittikten sonra çözücü, bir arıtma kazanı ile yoğuşturma ünitesine gönderilir. Buhar sebebiyle yoğuştuma esnasında su oluşur. Yoğuşturulan çözelti bir ayırma ünitesine gönderilir, ünitede kalan su, kuru temizleme çözücüsünden ayrılır ve sudan ayrılan kuru temizleme çözücüsü "temiz çözücü" tankına gönderilir.

Yıkama çevriminin sonunda, makina bir durulama çevrimi başlatır ve kuru temizleme makinesindeki giysiler temiz çözücü tankından gelen arıtılmış çözücüyle durulanır. Bu temiz çözücüyle yapılan durulama, kirlerin "kirli çözücüden" tekrar giysilerin yüzeyine emilmesinin yapacağı renk atmasını engeller. Yoğuşturularak temizlenen bu çözelti aynı işlem ile farklı elbiselerin temizliğinde defalarca kullanılır.

Kuru temizleme makinası, durulama çevriminden sonra santrifüj işlemini başlatır. Bu işlemde, tekrar kullanılmak üzere kuru temizleme makinaları, kullanılan çözücünün yaklaşık olarak % 99.99'unu geri kazanır. Santrifüj işlemi; yıkama bölgesindeki çözücünün boşaltılması ve sepetin dakikada 350-450 devir hızla döndürülmesiyle yapılır. Bunun sonunda, çözücünün büyük bölümü santrifüj sırasında kumaştan ayrılır. Daha sonra kuru temizleme makinası, kurutma işlemine girer.

Giysiler, kurutma işleminde sepetin içinde devir daim yapan sıcak hava akımında altüst edilir ve santrifüj çeviriminden sonra kalmış olan kuru temizleme çözücüleri buharlaştırılır. Daha sonra makinadan atılan sıcak hava bir soğutma ünitesinden geçer. Bu ünitede, kuru temizleme çözücüsü buharlaştırılıp yoğuşturularak tekrar arıtılmış çözücü tankına geri döndürülür.

Kurutma işlemi tamamlandıktan sonra giysilerdeki sıcaklık havalandırma çevrimiyle giderilir.

Sistemi şu şekilde özetleyebiliriz:

1. **Perkloroetilen** çözücüsü ile yıkama işlemi
2. İlk yıkamadan sonra arıtma ünitesine gönderilip buharlaştırılıp yoğuşturulduktan sonra temiz olduğu iddia edilen çözücü ile durulama işlemi
3. Santrifüj işlemi
4. Kurutma işlemi
5. Havalandırma işlemi

Konunun fıkhi boyutuna geçmeden önce şu bilgiyi paylaşmak isteriz. Kuru temizleme işleminin nasıl yapıldığını yerinde görmek için birkaç firmaya gözlemci olarak arkadaşlarımızı gönderdik. Verdikleri bilgiye göre giysileri kuru temizleme makinasına atmadan önce keten, pamuk, polyester bazlı şalvar, pantolon, gömlek ve emsali giysileri çamaşır makinasında yıkandığını ancak cübbe, ceket emsali vatkalı ve bazı yün ve ipek bazlı giysileri zarar görmesin diye yıkanamadığını söylediler. Ayrıca gözlemci olarak giden arkadaşlarımız kuru temizlemede kullanılan "**perk**" maddesinin idrar, içki, kusmuk gibi su içerikli maddeleri çıkaramadığını ve bunu da elbiseleri ütülerken üzerinde beliren lekelerden anlaşıldığını aktardılar.

Fıkhî Değerlendirme

Bu sistemi Hanefi fıkhına göre üç başlıkta inceleyeceğiz.

1. Temizliğin yapılabildiği sıvı maddeler
2. Temizliğin şartları
3. Necis bir maddeden çıkan buharın temiz olup, olmadığı

Temizlik Yapılabilen Sıvı Maddeler

Kaynaklarımıza baktığımızda bu konuda farklı iki görüş vardır.

> **1) İmam Muhammed ve İmam Züfer** (Allah onlara rahmet etsin)'e göre temizlik, sadece su ile yapılır. Su dışındaki sıvı maddelerle temizlik yapılmaz.

Bu görüş sahibi İmamlarımızın delilleri; suyun temizleyici olması, kıyasa aykırı olarak dinen bilinmiştir. Zira kıyasın gereği; su, necis/pis bir maddeye ilk temasıyla pis olur ve pis bir maddeyle temizlik sağlanamaz. Normal şartlarda suyla yapılan temizlik, bir nesnenin pis suyla veya şarapla yıkanmasına benzer. Ancak şer'i şerif suyun kullanım esnasında necis/pis olmasına itibar etmemiş genel kıyasın gereğine aykırı olarak o suyu temiz saymıştır. Suyun temizleyici olması kıyasın gereğine aykırı olduğundan ve "kıyasa aykırı olarak sabit olan şeye bir başka şey kıyas edilemez" kuralından dolayı hiçbir sıvı, suya kıyas edilerek temizleyici sayılamaz. Bu yüzden abdestsizlik veya cünüplüğü gidermede sudan başka bir sıvının kullanılamaması da bundan dolayıdır.

2) İmamı Ebu Hanife ve **İmam Ebu Yusuf** (Allah onlara rahmet etsin)'a göre zahiri temizlik, sıkılabilen her temiz sıvı ile yapılabilir. Buna göre sıkılamayan bal, susam, zeytinyağı ve emsali sıvılarla temizlik yapılamayacağı gibi temiz olmayan sıvılarla da temizlik yapılamaz.[4] İmam Ebu Yusuf (Allah ona rahmet etsin)'tan yapılan diğer bir rivayete göre; sudan başka sıvılarla bedendeki necaset temizlenemez.

Bu görüş sahipleri delil sadedinde şöyle derler: Gerekli olan temizliktir. Temizleme hususunda bu emsal sıvılar su gibidirler. Zira ince bir sıvı olan su, elbisenin içine nüfuz eder, yoğun haldeki necaseti inceltir ve sıkma vasıtasıyla da onu çıkartır. Su inceliğinde olan diğer sıvılar da nüfuz etme ve yoğunluğu inceltme hususunda su gibi olduğuna göre onlarla da temizlik gerçekleşir.

Necasete ilk temasıyla suyun necis/pis olması, ancak necis mahaldeki necaseti giderdikten sonra düşünülebilir. Çünkü Allah Teâlâ bize temizliği emretmiştir; hâlbuki sıvı, necasetle ilk temasında necis olsa, temizliğin tasavvur edilmesi mümkün olamayacak ve temizlik teklifi abes kalacaktır. Allah Teâlâ bundan münezzehtir.

Hanefi mezhebinde tercih edilen görüş İmam-ı Ebu Hanife ve İmam Ebu Yusuf (Allah onlara rahmet etsin)'un görüşüdür.

Gelecek yazıda inşallah devam edecektir.

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA FIKIH KURULU

---

[1] Tövbe/108

[2] Müsned-i Ahmet bin Hanbel no: 18287

[3] Ebu Davud No:618 1/238

[4]Ekmeluddin Muhammed b. Muhammed el-Bâbertî, el-İnâye 1/194